

Hukukî Bilgiler Mecmuası

SAHİP VE BAŞMUHARRİRİ

Paris Hukuk Fakültesi Doktoru

AVUKAT

GAD FRANKO MİLÂSLİ

Adres : Galata, Bahtiyar han Bay Gad Franko yazıhanesi

Telefon : 43009

Bir nüshanın bedeli 25 kuruştur.

Bir senelik abonmanı posta ücretile beraber 250 kuruştur.

Türkiye harici için 300 kuruştur.

İSTANBUL

HANRİ ZELLİÇ VE MAHDUMU BASIMEVİ

1939

Amme davacılığı

«Mahkemeler suçların tahkikatına kendiliklerinden el koyamazlar.»
(C.M.U.K.nu: 147)

Bu meihazımız olan Alman Ceza Muhakemeleri Usulu K.nun kabul ettiği Accusatoire sisteminin zarurî bir neticesidir. Hâkimin vazifesi Müddeiumumî tarafından açılan amme davası üzerine tahkikatını yaparak hüküm vermekten ibarettir.

Esas itibarile amme davası Müddei umumi tarafından açılır.
(C.M.U.K.nu: madde 148)

(Usulen açılmış amme davası mevcut olmadığı halde re'sen duruşma icrasile karar verilmesi yolsuzdur.)

(Temyiz Mahkemesi İkinci Ceza Dairesi 19/10/938 gün ^(E: 11440)_(K: 11561))

Muayyen hallerde bu selâhiyet suçtan mutazarrır olan şahıslara da tanınmıştır. (C.M.U.K.nu: madde 344)

Amme davasının açılmasında M. Umumiler geniş takdir hakkını haizdirler.

Mahkeme ve şahsî davacı ile şikâyetçilerin müzekkere ve müracaatları üzerine amme davasını açmakla mükellef olmayup C.M.U.K. nun 148 inci maddesi mucibince yalnız Adliye Vekili bu hususta emir verebilir.

Muddei Umumî bu halde açtığı davanın neticesinde maznunun behemehal mahkûmiyetini istemek mecburiyetinde olmayub neticeye göre iddiasını dermeyan etmek serbestisine maliktir.

Bu maddeye son tadilat ile yeni bir hüküm daha ilâve edilmiştir.

Valiler de Müddei Umumilerden bir suçun takibini istemek selâhiyetine malikdirler. Bu istek bir dilekten ibarettir. M. Umumî bu isteği terviç etmezse Vali Adliye Vekiline müracaat edecektir. Adliye Vekili neticeye göre amme davasının açılıp açılmayacağı hakkındaki selâhiyetini istimal edecektir. İlâve olunan bu hüküm esassız ve lüzumsuzdur. Çünkü: Vali kendi idaresi dahilinde bulunan vilâyette

muttali olduğu her suç Müddei Umumiğe ihbar ederek takibat icrası için nazarı dikkatini celbetmekle ve takibat yapılmadığı halde de keyfiyeti Adliye Vekâletinin mümessili sıfatile Adliye Vekiline yazmağa Vilâyetler İdaresi Kanunu hükümleri tekrardan başka bir şey değildir.

Temyiz Mahkemesi Âzasından Bay Ferit Yasa (C.M.U.K.nun ta-dilleri hakkında bazı izahlar) eserinde bu fikri müdafaa etmektedir. (Sahife 34-35).

Müddei Umumilerin doğrudan doğruya amme davası açami-yacakları haller :

A. Takibi Şikâyetle bağlı suçlar.

Muayyen suçlar ammeyi alâkadar etmekten ziaade şahsî mahiyeti haiz olduğu için bu kabil suçlardan dolayı mutazarrır olanlar tara-fından dava açılmadıkça M. Umumiler kendiliklerinden dava açamaz-lar.

(T.C.K.nun madde: 5, 7, 164, 166, 191, F. 3, 193, 199, 308, 364, 421, 423, 440, 442, 443, 456 F. 4, 459, 467 478, 488, 494, 508, 509, 511, 516, F. 1, 518, 521, 524.)

Burada hususî bir hali kısaca tetkik edelim.

Takibi şahsî dava ikamesine manut olan işlerde amme menfaati ^{gö.} olduğundan M. Uminin davaya iştirakı halinde davacı dava-sından vazgeçerse ne olacaktır. Temyiz Mahkemesi C.H.U. si: feragat halinde bilâkaydû şart davanın düşeceğini kabul etmiştir.

(Usulun 344 üncü maddesine dahil işlerde serahaten feragat halinde 361 inci maddenin mutlak hükmü mucibince bilâkaydû şart dava düşer).

Temyiz mahkemesi Ceza Heyeti Umumiyesi 9/11/936 gün E: 100-101)

Bay Hasan Sarfiyettin (Ceza Muhakemeleri Usulu Kanununun alfabe sırasile haşiyeli fihristi) adli eserinin 126 inci sahifesinde. (Amme menfaati mülâhazasile M. Umumi tarafından iltihak ve takib edilen bir davanın 361 inci madde mucibince şahsî davacının

davasından vazgeçmesile düşmesi mülâyim bir şekli hal değildir.) mütaleasındadır.

B.— Takibi mezuniyete bağlı suçlar.

1.— T.C.K.nunu madde: 158, 159, 160. F. 2. 3, 268, 488,

2.— 1609 sayılı bazı cürümlerden dolayı memurlar ve şerikleri hakkında takib ve muhakeme usulüne dair kanun] madde: 1

3.— Cınai cürmü meşhud suçlar müstesna Hâkimler hakkında vazifeden doğan suçlarda (Hâkimler kanunu: Madde: 105)

C.*— Memurların vazife sırasında veya vazifelerinden münbais veya vazifei memurelerinin ifası sırasında hadis olan suçlarından dolayı haklarında takibat yapılabilmek için ait olduğu İdare Hey'etinden bir karar alınması lâzımdır. (Şubat 329 tarihli Memurin Muhakematı hakkında kanun madde: 4-1).

Vazı kanun hu kanun ile koyduğu esasa bazı istisnalar kabul etmiştir.

1.— Yukarda yazılı 1609 sayılı kanunun 1 inci maddesi mucibince irtikâptan, rüşvet alıb vermekten, ihtilâs ve zimmetine para geçirmekten, gerek doğrudan doğruya ve gerek memuriyet vazifesini sulistimal suretile kaçakçılıktan ve resmen vuku bulan müzayede ve münakasalara ve alım ve satıma fesat karıştırmaktan ve Devlet Hariciyesine ait mahrem evrakı veya şifreleri ifşa veya ifşaya sebebiyet vermekten ve bu cürümlere iştirakten maznun olaolar hakkında Memurin Muhakematı hakkındaki kanun câri değildir.

1609 sayılı kanunun birinci maddesinde gösterilen suçlardan başka bu maddede dahil bulunmayan ve Memuriyet sırasında ifa edilen suçlardan dahi maznun bulunan Memurin Birinci madde haricinde kalan diğer suçlara bu maddede yazılı suçlar ile münasebet ve alâkası mevcut olduğu takdirde bu kabil suçlar hakkında tevhidten takibat icrası Adliyyeye aittir.

Temyiz Mahkemesi Ceza Hey'eti Umumiyesi 24/11/930 gün E : 38. K: 66

Memurların suçuna iştirak eden Memur olmayan kimseler hakkında ahkâmı umumiyyeye tevfikân tahkikat yapılır.

Temyiz Mahkemesi Ceza Hey'eti Umumiyesi 5/10/936 gün E: 153 K.: 149.

Memurların suçuna iştirak eden memur olmayan eşhasın muhakemeleri tevhidten memurun tabi olduğu Mahkemede icra edilir. Heyeti İdareden memur ile birlikte Mahkemeye sevklerine lüzum yoktur.

Temyiz Mahkemesi Ceza Hey'eti Umumiyesi 15/2/932 gün E: 24: K: 30

Zimmetten Mahkemeye sevk edilen suçlunun hareketi vazifede ihmal mahiyetinde görüldüğü takdirde yeniden İdare hey'etinden bir karar almağa hacet kalmaksızın Mahkemece teayyün edecek vasma göre mahkûmiyet kararı verilebilir.

Temyiz Mahkemesi Ceza Hey'eti Umumiyesi 13/12/937 gün E: 4-203 K: 220

2. — 1721 sayılı Hapishane ve Tevkifhanelerin idaresi hakkındaki kanunun 7 inci maddesi mucibince Hapishane Müdür veya memurları hakkında M. Umumilikçe doğrudan doğruya takibat yapılır.

3.— 2004 sayılı İcra ve İflâs kanununun 357 inci maddesi mucibince İcra Dairesince kanuna göre yapılan tebliğ ve emirleri yapmayan alâkadarlar hakkında C Muddeiumumiliğince doğrudan doğruya takibat yapılır.

4. — C.M.U.K.nun 154 üncü maddesi mucibince Adli işlerde sui istimal veyahud ihmal ve terahileri görülen Devlet Memurları hakkında M. Umumilikçe doğrudan doğruya takibatta bulunur.

Bu maddenin mahiyet ve şumulünü vuzuhla tesbit eden Adliye Vekâletinin 13/9/938 gün ve 116-39 sayılı tamiminin bazı kısımlarını ehemiyetine binaen aynen aşağı yazıyorum.

(. kanunlarımız tarafından Adliye memurlarının gayrisine tevdi edilen adli vazifeler hakkında ne suretle muamele yapılacağı usulun 154 üncü maddesinde açıkça gösterilmiştir. Daav

açıldıktan sonra kazaya taalluk eden ve bu itibarla kazai mahiyeti haiz olan vazifeler hariç olmak üzere kanunen Adliye'ye tevdi olunarak Adliyenin işgal sahasına giren bütün vazifeler Adli mahiyeti haizdir. Bu vazifelerin bazı hallerde Adliye Vekâletine mensup teşkilât vasıtasile yapılmayarak Zabıta memurlarına kanunen tevdi edilmiş olmaları bunların mahiyetlerini tagyir etmez. Bu vazifeler mahiyetleri itibarile tecezzi kabul etmez. Bir kül teşkil ederler. Ceza ve Tevkif evleri harici inzibatından mada zabıtaya gördürülen daha bir çok adli vazifeler mevcuttur. Suçun işlenmesini müteakib suçun delillerini toplamağa suç failini yakalamağa Adliyeden verilen müzekkerelerin infaza tealluk eden vazifeler adli olduğu gibi Adliye Vekâletince teşkilât vucude getirilinceye kadar kanunla jandarmaya tevdi edilmiş olan hapisanelerin harici inzibatına müteallik vazifelerde aynı suretle adlidir. Adliyenin Ceza ve Tevkif evlerini idare etmek mes'uliyetini üzerine almış olmasına göre bu mes'uliyetin icabettirdiği selâhiyetlerle de mücehhez olması ve bu selâhiyeti bu müesseselerde vazife almış olan bütün memurlara şamil bulunması gayet tabiidir.

Mevkuf ve mahkûmların sevk ve nakillerine tealluk eden vazifelerde adli mahiyeti haizdir. Çünkü mevkuf ve mahkûmların bir yerden diğer bir yere nakilleri selâhiyetli Adli Makam ve Mahkemelerin kanuna göre verdikleri emir ve karara müsteniden icra edilir. Bu gibi hallerde diğer adli vazifelerde olduğu gibi haklarında doğrudan doğruya takibat yapılması icabeder.)

Bu tamine kadar adli vazifeler daha dar bir sahada mütalea ediliyordu. Adliye Vekâleti 24/4/933 gün ve 14-69 sayılı yazı ile (154 üncü maddenin matufu aleyhi 153 üncü madde olduğunu) tamim etmişti.

Bu meyanda kimlerin Memurin Muhakematı Kanununa tabi tutulduklarını da kısaca gözden geçirmek lâzımdır.

Belediye inşaatında ücretle müstahdem kimse Memurin Muhakematı kanuna tabi değildir.

Temyiz Mahkemesi C.H.U. si: 7/7/930 gün K 95

Zimmete para geçiren hammal başı Memurun Muhakematı kanununa tabi değildir.

Temyiz Mahkemesi C.H.U. si; 15/7/930 gün K. 3

Devlet Demir yolları Memurları Memurin Muhakematı kanununa tabi değildir.

Temyiz Mahkemesi C.H.U.si: 28/9/936 gün K. 144-135

Köy âzaları müstakillen Memurin Muhakematı kanununa tabi değildirler.

Temyiz Mahkemesi C.H.U.si: 28/9/936 gün K: 144-135

Telgraf Hat çavuşu Memurin Muhakematı kanununa tabi değildir.

Temyiz Mahkemesi C.H.U.si 16/5/932 gün E. 83. K: 90

Ziraî Kredi kooperatif memurları Memurin Muhakematı kanununa tabi değildir.

Temyiz Mahkemesi C.H.U.si 25/10/937 gün E: 177. K: 178

Ceza Evleri Hekimlerinin ve bulunmayan yerlerde Hükûmet ve Belediye Tabiblerinin idaresi Adliyeye ait bulunan Ceza Evlerinde nizamnamenin 48 inci maddesi mucibince ifasile mükellef bulundukları vazifelerden mütevellid veya bu vazifelerini ifa sırasında vukua getirdikleri suçlardan dolayı C.M.U.K.nun 154 üncü maddesi mucibince haklarında doğrudan doğruya takibat yapılır.

Adliye Vekâletinin 20/1/938 gün 13 sayılı tamimi.

Zabıta kuvvetlerine yardım eden Milisler Memurin Muhakematı kanununa tabi değildir. (T.M. 1 inci Ceza Dairesi 25/1/936 gün E: 2608 K: 237)

Mahalle mutemetleri Memurin Muhakematı kanununa tabi değildir.

Temyiz Mahkemesi C.H.U.si 15/11/937 gün E: 212 K: 212

Sıtma Mücadele Reisleri Memurin Muhakematı kanununa tabi değildirler.

Temyiz Mahkemesi Birinci C.H.U.si 25/1/936 gün E: 2608 K: 237

Ticaret Odası Memurları Memurin Muhakematı kanununa tabi değildirler.

Temyiz Mahkemesi C.H.U.si 8/11/937 gün E 200 K : 201

Ziraat Bankası Memurları Memurin Muhakematı kanununa tabi değildirler.

Temyiz Mahkemesi C.H.U.si 23/12/935 gün E : 210 K : 207

İnhisarlar İdaresi Memurları Ticarî ve Sınai muamele dolayısıyla halka vuku bulan muamelelerinde Memurin Muhakematı kanununa tabi değildirler.

Temyiz Mahkemesi Birinci Ceza dairesi 17/9/936 gün E : 4657.
K : 1447

Tayyareye iane toplamak muhtarlık vazifelerinden olmadığından Tayyareye ait zahireleri zimmetine geçiren muhtar Memurin Muhakematı kanununa tabi değildir.

Temyiz Mahkemesi C.H.U.si 4/1/937 gün E: $\frac{207-212}{10}$ K : 1339

Tayyare Cemiyeti Memurları Memurin Muhakematı kanununa tabi değildirler.

Temyiz Mahkemesi C.H.U.si 24/10/932 gün E : 207 K : 193

İdarei Hususiyeye ait taş ocakları bekçisi Memurin Muhakematı kanununa tabi değildir.

Temyiz Mahkemesi C.H.U.si 2/10/933 gün E 239 K : 226

Bekçiler Memurin Muhakematı kanununa tabi değildirler.

Temyiz Mahkemesi C.H.U.si 18/1/937 gün E : 27 K : 24

Köy korucuları Memurin Muhakematı kanununa tabi değildirler.

Temyiz Mahkemesi C.H.U.si 15/11/937 gün E : 216 K : 216

Belediye Tanzifat ameleleri Muakibi Memurin Muhakematı kanununa tabi değildirler.

Temyiz Mahkemesi C.H.U.si 7/7/930 gün K : 95

(Sonru gelecek nüshada)

Mahir Ulkusal